

### De dietari a assaig

Enciclopedia.cat diu, com la Gran Enciclopèdia Catalana, que el dietari de Josep Piera *El cingle verd*, premi Josep Pla del 1982, és un recull d'assaigs.

### Un inèdit de Rodoreda

Lluís Hernández i Sonali (*Descobrint Mercè Rodoreda*, La Galera), catedràtic de llengua i literatura catalanes a l'IES Joan Coromines de Pineda de Mar, diu que després d'*El carrer de les Camèlies*, Mercè Rodoreda publica *Flors del natural*. L'escriptora no va publicar mai un llibre amb aquest títol. Va obtenir, això sí, flors naturals als jocs florals, i la paraula "flors" apareix al títol del recull *Viatges i flors*. *Descobrint Mercè Rodoreda*, llibre que obre la col·lecció "La clau mestra", exhibeix els noms d'un director de col·lecció, Joan Estruch Tobella; d'una responsable de l'edició, Cristina Sans; d'un coordinador editorial, David Monserrat, i d'una directora editorial, Lara Toro.

### Anotador massa fi

L'annotador de *La Musa vigatana* (Edicions Vitel·la), Roger Vilà, format en els cursos de doctorat "Llengua, literatura, edició de textos" de la UG, decideix que quan l'autor parla de "plats de pisa fina" cal aclarir el significat del mot *pisa*. Pensa que amb una consulta als diccionaris i enciclopèdies no es resol el misteri. I a més, indica que *pisa* és "ceràmica fina". Si tota la pisa fos igual de fina, l'autor hauria parlat de "pisa fina"?

### Massa estels al firmament

El DIEC1 va incloure el substantiu *estelada* ("conjunt dels estels del firmament") dins de l'entrada de l'adjectiu *estelat -ada* ("ple d'estels"). Amb el DIEC2, el substantiu, com feia Fabra, torna a tenir entrada pròpia. Però els coordinadors i directors del DIEC2 que han fet la restitució s'han oblidat d'excloure'l de l'entrada de l'adjectiu. Per sort, la definició és la mateixa.

## Els múltiples camins de l'exili balear, refets per l'historiador David Ginard en un text divulgatiu

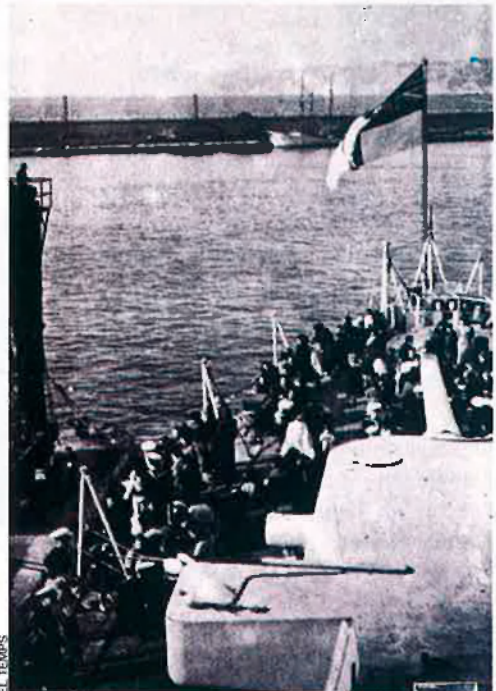
Cada illa va ser un cas diferent. Les rutes utilitzades pels exiliats balears van ser molt diverses. Els republicans mallorquins ho van tenir molt pelut, però, per sort, molts d'ells es trobaven camí de Barcelona el 18 de juliol, a bord del *Ciutat de Barcelona*, a punt per participar a l'Olimpíada Popular, que s'havia d'inaugurar l'endemà. I d'altres s'evadiren cap a Menorca, Catalunya o el nord d'Àfrica amb petites barques. En canvi, els pitiusos antifranquistes tingueren un marge una mica més gros per fugir, a causa del breu episodi de control republicà d'Eivissa i Formentera. I els menorquins van protagonitzar l'èxode principal, atès que l'illa es va mantenir republicana durant la guerra, i, com la majoria de republicans exiliats, van confluïr el febrer de 1939 als camps de concentració del Rosselló. No tots els republicans van poder fugir: 150 serien afusellats pels franquistes.

L'historiador David Ginard (Palma, 1966) ha refet els camins d'aquest exili en un llibre divulgatiu, de poques –però atapeïdes– pàgines, fins a arribar al detall de moltes aventures personals, cosa que en fa apassionant la lectura. El llibre, *L'exili balear de 1939*, és el nou títol de la col·lecció "Quaderns d'història contemporània de les Balears", d'Edicions Documenta Balear.

Hi podem llegir que les noies que formaven part de l'expedició mallorquina a l'Olimpíada Popular foren allotjades al convent de les dominiques del Pare Coll, a Vic. Van ser els primers refugiats de la Catalunya en guerra. La major part dels homes de l'expedició van treballar en la fabricació de material de guerra o van ser enviats al front.

Hi podem llegir que la major part dels refugiats pitiusos s'establiren al País Valencià i alguns, a Alger i a Barcelona. Entre aquests refugiats hi havia els principals dirigents del moviment obrer eivissenc i els responsables del comitè que havia governat Eivissa durant l'efímera etapa republicana. A Barcelona va residir l'eivissenc Jordi Joan i Riquer, vinculat a l'anarcosindicalisme. Va arribar a funcionari de la Generalitat i va publicar, a Proa, el llibre *Metges o traficants?*, considerat la primera novel·la en català escrita per un eivissenc. L'historiador també inclou entre els exiliats el poeta Bartomeu Rosselló-Pòrcel, resident a Catalunya, mort de tuberculosi el 1938, atès que, per la seva ideologia, no hauria pogut tornar a casa.

Hi podem llegir que un dels principals destins dels mallorquins va ser Veneçuela, on destacà la figura de Bernat Jofre i Roca, dirigent d'Esquerra Republicana Balear i antic batlle de Palma. Va fundar i presidir el Centre Català de Caracas i esdevingué el representant de Nelson Rockefeller a l'Amèrica Llatina. De bona posició, va ajudar molts emigrants polítics i econòmics mallorquins. I que la sortida d'exiliats no va acabar-se el 39: Algèria va ser el destí preferit pels activistes dels anys 40 i 50. Dels casos més coneguts –els maçons Antoni M. Sbert i Vicenç Guarnier, militar i catalanista– als més desconeguts: una panoràmica molt completa. I esfereïdora.



Evacuació de menorquins al vaixell britànic *Devonshire*, el febrer de 1939. Va salpar de Maó i va arribar a Marsella.

Lluís Bonada